

матеріалів для проведення експертами експертиз електронних версій проектів підручників” [Електронний ресурс]. Доступно:

<https://drive.google.com/file/d/1nnbIUaTMfBmiEgIf8YHBOjnQiwtdDgyE/view>

Засєкіна Т. М.,

кандидат педагогічних наук,

провідний науковий співробітник

відділу інтеграції змісту загальної середньої освіти,

Інститут педагогіки НАПН України,

м. Київ, Україна

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДРУЧНИК ЧИ ПІДРУЧНИК ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ?

Із початком реформування нової української школи ряд питань набувають актуальності й потребують нових рішень. З-поміж них – питання, пов’язані із проблемою інтеграції, а саме: створення інтегрованих курсів, що поєднують зміст кількох освітніх галузей, упровадження інтегрованого навчання, що реалізується на засадах тематичного та діяльнісного підходів. На різних освітянських заходах, в методичній літературі, у тому числі в інтернеті, усе частіше зустрічаються публікації, відеопрезентації про інтеграцію в школі, інтегроване навчання, інтегрований урок, інтегрований курс, інтегрований підручник, інтегрований підхід. Проте не завжди тлумачення цих термінів є правильним. Інколи інтегрованим називають усе, що можна об’єднати до купи, не дотримуючись самої сутності інтеграції (від лат. *integratio* – поєднання, відновлення) – об’єднання в єдине ціле раніше розрізнених частин та елементів системи на основі їх взаємозалежності і взаємодоповнюваності.

Урок називають інтегрованим тільки тому, що це урок з інтегрованого курсу. Усе частіше зустрічаються повідомлення про «інтегрований підручник» й «підручник інтегрованого курсу». Зокрема в додатку «Методичні рекомендації потенційним авторам щодо підготовки підручників для 1 класу закладів загальної середньої освіти» до листа МОН №1/11-402 від 11.01.2018 року вказано, що інтегрований підручник, як і кожне видання такого роду, є носієм змісту і має повною мірою відображати завдання, зміст та очікувані результати з кожної освітньої галузі, що входить до складу інтегрованого предмета [1]. Що по суті підмінює поняття «підручник інтегрованого предмета/курсу». Інтегрованим, або правильніше інтегруючим, на нашу думку, може бути підручник, який реалізує зміст предмету, який не є по суті інтегрованим, як от «Фізика і астрономія». Традиційно – це два окремі навчальні предмети, які мають різні методологічні підходи. Підручник такого курсу структурують як правило модульно-окремі предметні модулі й наскрізні там, де зміст матеріалу з фізики й астрономії доповнює один одного. У такому, інтегруючому по суті підручнику здійснюється постійне звернення до читача, який матеріал цього підручника або додаткових джерел потрібно повторити/вивчити, щоб склалася цілісна картина [2].

Прикладами інтегруючих підручників є деякі підручники для початкової школи, зокрема предмету «Я досліджую світ», які реалізують зміст і вимоги щодо забезпечення очікуваних результатів з п’яти освітніх галузей. Навчальний матеріал у деяких підручниках розподілено між двома частинами так, що перша частина містить зміст трьох галузей: природничої, соціальної та здоров’язбережувальної, громадянської та історичної галузей, друга – двох: технологічної й інформатичної. Апарат орієнтування таких підручників містить взаємне перепосилання до його частин, що дає змогу тоді, коли це потрібно вивчати узгоджені змістові питання [3].

Отже підручник можна вважати інтегрованим (інтегруючим), якщо за його допомогою відбувається взаємне узгодження, об'єднання в єдине ціле ізольованих частин змісту освіти у межах одного навчального предмета.

Якщо розроблення навчального предмету/курсу відбувається через виявлення зв'язків між компонентами у контексті інтегруючої ідеї, і результатом такого об'єднання є цілісна система з якісно новими властивостями, і в структурі якої зберігаються індивідуальні властивості вихідних елементів, то такий курс є інтегрованим. Підручник у такому разі називається підручником інтегрованого курсу.

Ключові слова: інтегрований підручник, інтегрований курс.

Список літератури

1. Лист МОН №1/11-402 від 11.01.2018 року «Потенційним авторам щодо підготовки підручників для 1 класу закладів загальної середньої освіти». [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1ZbyGue9XfwLWQRAq5XKpy5NFtJVzGu6S/view>
2. Фізика і астрономія (профільний рівень) : підруч. для 11 кл. закладів загальної середньої освіти / Т.М.Засекіна, Д.О. Засекін. – К. : УОВЦ «Оріон», 2019. – 304 с. : іл.
3. «Я досліджую світ» підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) Бібік Н. М., Бондарчук Г. П. (Частина 1); Корнієнко М.М., Крамаровська С.М., Зарецька І.Т. (Частина 2). – Х. : Ранок, 2019.

Ільченко В. Р.,

*доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України,
завідувачка відділу інтеграції змісту загальної середньої освіти
Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна*

Гуз К. Ж.,

*доктор педагогічних наук,
провідний науковий співробітник відділу інтеграції змісту загальної середньої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна*

ПІДРУЧНИК ЯК ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ТА СПРАВЕДЛИВОЇ ОСВІТИ

Головними гаслами, що визначають розвиток національних систем освіти країн Європейського Союзу у XXI ст., є ефективність та справедливість; під такою освітою розуміють освіту зміст якої доступний всім учням і засвоюється всіма учнями [1]. На забезпеченні якісної та справедливої освіти наголошує наказ президента «Про цілі сталого розвитку» [2].

Модернізація шкільної освіти, підвищення її ефективності, досягнення «справедливості» має відбуватися в напрямку зменшення її фактологічності, сегментованості, переорієнтації на засади освіти для сталого розвитку, яка відрізняється від традиційної моделі освіти перш за все тим, що надає можливість учням на кожному етапі навчання долучитися до формування цілісної наукової картини світу та вивчати, досліджувати своє довкілля – середовище життя, щоб оволодіти здатністю берегти його для майбутніх поколінь.

Серед інструментів формування цілісної наукової картини світу, забезпечення спілкування учнів із середовищем життя в навчальному процесі має бути, перш за все, підручник. Кожен підручник, незалежно від того, зміст якого компоненту, якої освітньої галузі він реалізує, має втілювати в змісті ідеї освіти для сталого розвитку та ідеї Нової освіти XXI ст., проголошені Римським клубом (2018). Центральними поняттями Нової освіти є – цілісне світорозуміння, холістичний світогляд молодих поколінь, взаємодія дослідника з об'єктом